

Dr. Somogyi Balázs

Emelkedő Nemzet

Magyar szempontból 1956 nyarat és őszét a várakozás és remény időszakának tekinthetjük. Júliusban Rákosi Mátyás, Sztálin “legkedvesebb tanítványa” lemondott a magyar kommunista párt (amúgy félremagyarázóan: Magyar Dolgozók Pártja) központi bizottsági tagságáról. Augusztus hava napos volt és forró, de nem hozott jelentékeny változásokat.

Szeptemberben ismét izgalmas politikai fejleményeknek lehettünk tanúi. A sajtó rendszeresen tárgyalta a Rákosi rendszer bűneit és atrocitásait. Háy Gyula, az ismert és népszerű író egy széles körben terjesztett cikket írt, amelyben felsorolta az irodalmi alkotó “magától értetődő”, “természetes” jogait és kötelességeit. Így, többek között az igazmondás felelősségét, a mindenkivel és mindennel kapcsolatos kritika lehetőségét. Valamint az írónak-irodalmárnak ahhoz való jogát, hogy szomorú vagy eksztatikusan boldog is lehessen, hogy higgyen Istenben vagy tagadhassa annak létét.

A Petőfi Kör kezdeményezésére intellektuális fórumok alakultak szerte Magyarországon. Ezek egyre növekvő nyíltsággal és bátorsággal vizsgálták az ország és a nemzet nehézségeit. Október 6-án katonai pompával újratemették a koholt vádak alapján kivégzett Rajk László, Pálffy György, Szőnyi Tibor és Szalai András földi maradványait. A hónap közepén visszaállították Nagy Imre MDP- tagságát. Október 16-án egy lelkes hangulatú, nagy népszerűségű gyűlés keretében Szeged egyetemi diáksága megszüntetnek nyilvánította a DISZ (Demokratikus Ifjúsági Szövetség) létét és ismét létrehozta a MEFESZ-t (Magyar Egyetemisták és Főiskolások Egyesületeinek Szövetsége). Napokon belül Pécs, Miskolc és Szeged ifjúsága is csatlakozott a mozgalomhoz; végül, október 22-én a főváros egyetemi diáksága is felemelte szavát és tiltakozását fejezte ki az egyetemi rendszer fonákságai valamint az ország helyzete miatt.

Diákok

Október 23-a szokatlanul meleg, enyhe, keddi napra esett. Budapesten az izgalom mindenfelé érzékelhető volt – diákok, munkások, irodai alkalmazottak csoportokban tárgyalták a fejleményeket. A Műegyetemen tartott nagygyűlés megalkotta a híres “Tizenhat pont”-ot: ezek szokatlanul merész követeléseket tartalmaztak, így többek között az emberi jogok rendszerének visszaállítását, nemzeti függetlenséget és a szovjet csapatok Magyarországról való visszahívását. A Semmelweis Egyetem orvostanhallgatói (akkor én elsőéves voltam), annak ellenére, hogy nem vettek részt a követelések összeállításában, lelkesen és egyöntetűen támogatták azokat.

Imponálónan fegyelmezett tüntetés szerveződött a Petőfi-szobornál, innen a résztvevők a budai oldalra vonultak. A Bem-szobornál egy ismert író, Veres Péter, az egykori honvédelmi miniszter tartott beszédet; a tömeg a Himnuszt, a “Marseilles”-t és a Kossuth-nótát énekelte. Egy diák a “Tizenhat pont”-ot olvasta fel.

Nagy Imre a Parlametnél szólt a tömeghez. Szavai csalódást keltettek: csak a rend visszaállításának és a békés hazatérés fontosságát emelte ki. Amikor a magyar Himnuszt kezdte énekelni, a tüntetők oszolni kezdtek. Sokan azonban nem tértek otthonaikba azonnal. Többen a Dózsa György útra siettek; itt tanúi lehetnek a Sztálin szobor ledöntésének. Mások a Rádió Bródy Sándor utcai székházához igyekeztek. Itt a tüntetők azt kérték, hogy a Rádió közvetítse követeléseiket és a “Tizenhat pont”-ot. Az Államvédelmi Hatóság és a Néphadsereg kötelékeiből összeállított 300-350 tagú alakulatot bízták meg a Rádió védelmével. Hamarosan összecsapásra került sor. A tüntetők egy közeli építkezésnél talált anyagokat hajgálták a védőkre, amíg azok könnyfakasztó bombákat és bajonettjeiket alkalmazták. A riasztó vaktöltények használata után, eldördültek az élesre állított fegyverek – halottak és sebesültek hulltak az utca köveire. 1956 október 23-ának Forradalma történelmi eseménnyé vált!

Gerő Ernő, a kapkodó sürgősséggel kinevezett új központi bizottsági főtitkár a moszkvai elvtársak segítségét kérte és ezt a szovjet pártvezetőség teljes mértékben méltányolta. A Vörös Hadsereg alakulatai másnap hajnal-

ban érték el Budapest területét és a magyar főváros hamarosan egy háborús összecsapás harcterévé alakult.

Dicső napok

Az elkövetkező dicső emlékü napok folyamán magyar szabadságharcosok csodálatos hősiességgel, önfeláldozó bátorsággal vették fel a harcot a jólképzett, jól felszerelt szovjet csapatok ellen és – csodák csodája — győzteseknek bizonyultak!

Budapest képe a második világháború pusztításainak emlékét idézte fel. Rombadólt házak, megrongált villamosok, kilőtt tankok és harckocsik mindenütt; a fegyveres küzdelem áldozatainak holttesteinek nyomasztó összevisszaságban heverték, gyakran érintetlenül, napokig; akkoriban a hullaszag valóban átható volt a főváros utcáin. Tanúja voltam annak a következetes, szinte megszállott eltökéltségnek, amellyel Budapest népe darabokra zúzta a ledöntött Sztálin-szobor fémfejét a Körút és a Rákóczi út sarkán. Az Oktogon közelében boldog elégedettséggel melegítettem kezeimet az orosznyelvű sajtókiadványokból épült tűzrakás lángjainál.

Orvostanhallgatóként részt vettem a sérültek ellátásában: magyar és szovjet sebesülteket kezeltünk. Alapfokú orosz nyelvtudásunk teljes latbavetésével kikérdeztük a szovjet katonákat arról, kik ellen és miért harcolnak. A megriadt fiatal fiúk között többen meg voltak győződve róla, hogy a Szezei-csatornánál folyik a küzdelem.

A fegyveres összecsapás emberéletekre ható következményei megrendítőek voltak. Soha nem fogom elfelejteni reménytelen megtörtségét és lehangeltségét annak a nagyon szép tizenhat éves leánynak, akivel közölték, hogy bal lábát térd felett csonkolni kell.

Napokon belül megindult a politikai pártok szervezkedése, működése. Az újonnan felfedezett és megízelt sajtószabadság eredményeként újságok jelentek meg, szinte azonnal – számomra a vélemények elképesztő változatosságát képviselték ezek a lapok. Életünket egyszerre az izgalom, a szinte részegítő lelkesedés és a mámor jellemezték. Végre úgy hittük: reménykedhetünk a demokratikus fejlődés és nemzeti függetlenség merészen új korszakának hajnalhasadtában!

Az a látszat alakult ki, hogy a moszkvai Központi Bizottság határozata értelmében a szovjet csapatok kivonulnak Magyarországról területéről!

November 4.

November 4-ének hajnalán öt szovjet hadosztály támadta meg a magyar csapatokat, és az elkerülhetetlen vereség tragikus valósága hamarosan nyilvánvalóvá vált. Nagy Imre miniszterelnök tájékoztatta a nemzetet és a világ népeit arról, hogy egy óriási katonai túlerővel rendelkező nagyhatalom megtámadta Magyarországot. A Szabad Kossuth Rádió utolsó üzenete, tragikus ékesszólása ellenére, eredménytelennek bizonyult. "Segítsétek Magyarországot! Adjatok segítséget a magyar népnek! Segítsétek a magyar írókat, tudósokat, munkásokat, parasztokat és értelmiségieket! Segítsétek! Segítsétek! Segítsétek!"

Zárószó

1956 forradalmi eseményei életem legfontosabb és legmeghatározóbb élményeivé váltak. Hálás vagyok a sorsnak, hogy tanúja lehettem egy hősi nemzet szabadságért és függetlenségért folytatott küzdelmének. Elkerülhetetlen a következtetés, hogy a magyar forradalom és szabadságküzdelem végső kicsengésében eredményes, győztes történelmi eseménynek tekinthető. A civilizált világ Magyarországról alkotott képe előnyére megváltozott, és a nemzet valóban "emelkedő nemzet"-té formálódott. Nyilvánvalóvá vált az a tény, hogy a szovjet uralom nem legyőzhetetlen; épp ellenkezőleg. 1956 októbere-novembere bizonyította a birodalom sebezhetőségét és nagymértékben előmozdította későbbi szétesését. Valóban szilárd meggyőződése, hogy azok, akik az 1956-os forradalom és szabadságharc csodáját átérték, a 20-ik századi Magyarország történelmének legfontosabb pillanatát élték át.

Dr. Somogyi Balázs

1956 decemberében hagyta el Magyarországot; másfél évi kanadai tartózkodás után az Egyesült Államokban telepedett le. 1973 óta ortopédsebészként dolgozik. Alapítója és vezetője volt a New York-i Hungária Néptáncgyűttesnek. A Magyar Baráti Közösség tagsága két alkalommal választotta gondnokává. A Connecticut-i Magyar Kultúr Egyesületnek (HCSC) is elnöke. A Magyar Köztársaság Tisztikeresztjének kitüntettetettje. Csilla büszke férje, ugyanakkor büszke három leányára, Zsuzsannára, Ilonára és Juditra is, akik bár született amerikaiak, mégis jól beszélnek magyarul.